

Turkish Studies

Comperative Religious Studies

Volume 13/25, Fall 2018, p. 161-177

DOI: 10.7827/TurkishStudies.14512

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş: Kasım 2018*

✓ *Accepted/Kabul: Aralık 2018*

✍ *Referees/Hakemler: Prof. Dr. Seyit AVCI - Prof. Dr. Nevzat TARTI - Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARABACAK*

This article was checked by iThenticate.

HADİS EDEBİYATINDA PEYGAMBER (S.A.V)'İN SON GÜNLERİ VE KIRTAS OLAYI

Harun Reşit DEMİREL*

ÖZET

Zaman, canlılar için, içinden kaçılması mümkün olmayan bir gerçektir. Kâinattaki her şey bir zaman içerisinde olmaktadır. Bundan dolayı olaylar hakkında hüküm verirken hem olayın cereyan ettiği zaman dilimi hem de olayların nasıl geliştiğinin bilinmesi o olay hakkında sağlıklı karar verilmesini kolaylaştıracaktır.

İslam Tarihinde, Peygamber (s.a.v)'in son günleri, ileriki yıllarda taraflar arasında kendi lehlerine delil olduğunu ileri sürdükleri oldukça önemli olayların cereyan ettiği bir zaman dilimidir. Bu zaman diliminde ashabın en çok üzerinde durduğu konu Hz. Peygamber (s.a.v)'in vefatından sonra onun yerine kimin geçeceği idi. Rivayetlere bakıldığında Hz. Peygamber (s.a.v)'in yerine kimin geçeceği hususunda Hz. Ali ve Sa'd b. Ubâde gibi bazı sahabenin bir beklenti içerisinde olduğu da anlaşılmaktadır.

Biz bu çalışmada Hz. Peygamber (s.s.v)'in son günlerinde kendisinden sadır olan bazı vasiyetler ve Kırtas olarak bilinen ve Ehl-i sünnet ile Şia arasında polemik konusu olan rivayeti inceleyerek, bu rivayetlerin sıhhati ile her iki mezhebin konuya bakış açılarını incelemeyi hedeflemekteyiz. Araştırmamız esnasında her iki tarafın da konuyla ilgili rivayetleri olabildiğince kendi düşünceleri perspektifinde yorumladıkları görülmekle birlikte; Şia'nın özellikle -yönetimle alakalı diğer hadislerde yaptığı gibi- ilgili rivayeti tevil ederek Hz. Peygamberin vefatından sonra imamet konusunda Hz. Ali'yi vasiyet ettiğine ilişkin hadis uydurarak, rivayetleri kendi lehlerine kullanma noktasında Ehl-i sünnet cenahından daha fazla gayret sarf ettikleri görülmüştür.

Bu çalışmada Hz. Peygamber (s.a.v)'in vefatından önceki son beş günden başlamak üzere vefatına kadarki süreçte cereyan eden olaylar

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, E-posta: demirelhresit@hotmail.com

ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra imam tayin etmek istediğine ilişkin Kırtas hadisi olarak bilinen rivayet incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kırtas hadisi, hadis, sahabe, metin, tarih.

THE PROPHET MOHAMMAD (BPUH)'S LAST DAYS AND QIRTAS EVENT IN HADITH LITERATURE

ABSTRACT

Time is a fact that cannot be avoided for living beings. Everything in the universe is in a time. Therefore, when deciding on events, both the time period in which the event occurred and the knowledge of how the events developed improved the health decision making while making judgments about that event.

In the history of Islam, the last days of the Prophet (bpuh.) are a period of time in which significant events took place between the parties in the years to come. In this period of time, the most important issue of companions that after the death of the Prophet (bpuh.) who replacement his was. According to the rumors to pass the place of the Prophet (bpuh.) it is understood that some of the companions such as Ali and Sad b.Ubeda were in an expectation.

In this study, in the last days of the Prophet (bpuh.) some of the testament of him and the poem known as the station and the polemic of Ahl al-Sunnah by examining the subject of polemic, the narrative of these rumors with the aim of examining the perspectives of both sects. During the research, it was seen that both sides interpreted the narrations about the subject in their perspective as much as possible. Shia, especially - as in other hadiths related to the administration - as related to the rumor of after the death of the Prophet imam it was observed that they had made more effort in compiling hadith that he had testified about Ali and that he had used narrations in his own favor.

In this study, Hz. Prophet's death from the last five days before the death of events occurring in the process of the Prophet. After the death of Prophet Mohammad, the imam known as the fortune hadith that he wanted to appoint an imam will be examined.

STRUCTURED ABSTRACT

Everything in the universe is in a time. Therefore, when deciding on the events, both the time period in which the event occurred and knowing how the events developed will make it easier to make a sound decision about the event.

The last days of the Prophet Muhammad (bpuh.); in the history of Islam, after the death of his administration, especially in the interpretation of events related to management, the fans are trying to use in their favor is filled with a number of hadiths. The purpose of this study is to analyze the rumor which is thought to be related to the

administration which has been going on for centuries especially between Shia and Ahl al-Sunnah.

This even that fame as “will” or “kırtas event” especially it was used as evidence against Omar and continued to be used by Shiites. A severe moment of the Prophet's Mohammad disease next to those who want to write a testament by requesting a pen paper. Omar and some of the companions did not need this. They prevented the prophet by saying that he demanded paper and pencil due to the severity of his illness. When the matter was discussed vocally, Prophet's Mohammad asked them not to argue with them and to leave him alone. This narrative in Sunni Islamic sources also took place in Shia's sources. They claimed that prophet Mohammad testament Ali as an imam after him.

As it is known, Shia was in an attitude that did not accept the choice in the fraudulent and believed in the existence of a rumor who had appointed it to the election place. Although he witnessed the event himself, and although he was very young, Ibn Abbas statements about the incident made it easy for the Shia supporters to use the news in their favor. As the name of the study shows, in this study will be examined last days of the Prophet Muhammad (pbuh.) but we will examine the events that have taken place over the last five days. We started my study from the beginning of the Prophet's illness, and then we featured events that developed later. Because, at the beginning of the disease, there are some narrations that the fans related to coming to the management in the coming years interpreted in their favor.

In the last five days, we will have a little more special focus on the “kırtas event”. However, we also came into contact with other events in Medina. Although there are some articles about the station event the last days of the Prophet's work is not an independent study. We tried to analyze the last days of the Prophet Muhammad (pbuh.), especially the last five days of the day, the events that took place on that day and the behind-the-scenes of the event called “will” or “kırtas event”.

Sources of our research include: From the Sunni hadith literature, he said, as Bukhari, Muslim, Tirmidhi, Abu Dawud, Ibn Mace, Nesai, Ahmed b. Hanbel's Müsned Muvatta and Darimi's Sunen; Abdurrezzak's Musannef, as Ibn Sa'd Tabakât, had different history and biography books, while Shiite hadith sources benefited from the al-Kafi of Quleyni. We tried to evaluate the works in particular from the point of view of text and text. Based on the results of these evaluations, we analyzed the opinions of the parties. We have frequently applied to the criticism of the hadiths, as well as text criticism as well as deed critiques. Because text criticism / without internal criticism of a hadith to dominate the health of the bills only is known to be sufficient.

In the materials in the Sunni sources, in one of the narrations of Ibn Sa'd, it is protest Omar this opinion it is indicated that Ali is not receiving a paper pen. Prophet Muhammad (pbuh.) spouses have witnessed and talked about the event since they developed in Aisha's room. The event called “Qırtas event” takes place in both Sunni and Shiite sources and is very similar in text.

Although Ibn Abbas cried as he recalled the incident in the coming years, The Prophet's statement that he did not testify to anyone,

as Shia claims. Ali will testify his claims invalid. The fact that Ibn Abbas, one of the main references of Shia, was not taken into account is that Shia's claims are in contradiction with his claims. Again, the expression of the "grasping the severity of the disease" in the Sunni sources is a conviction to the event was true. Also the fact that the prophet (bpuh.) removed the controversial community from him is an indication that there is something important enough to be discussed with the patient aloud. We think that this event is true, but the fever of the disease is high and such a thing is occurring at a time, and this is then returned to the dispute. The objection of Omar is in accordance with his known personality.

Prophet Muhammad is died four days after this event as claimed by Shia, if he was going to appoint Ali to the caliph, he would bring this issue back to life and print it out after his illness had turned off. The Prophet Muhammad has made a will to daughter Fatıma in the days between his death and this event. Besides Prophet Muhammad could have brought it up again.

We can example to the objection that "This narrative is located in both Sunni and Shiite sources" the news about Gadir-i Hum. There are certain rumors about the occurrence of the incident as it is known in both parties. The subject of the discussion is still the subject Ali's caliphate. We believe that it is not right to approach the rumors in this way.

That this allegation, which was cited as evidence for the caliphate of Ali, was unfounded and the Shiites even claimed knowingly that Ali died at the Prophet's lap as evidence to his caliphate we can say that he even claimed that Ali had died in his arms, as we have touched above, in the light of his sectarian ideas as in the case of historical events.

Keywords: Hadith of qirtas, hadith, companions, text, history.

1. Giriş

Kâinattaki her şey bir zaman içerisinde olmaktadır. Bundan dolayı olaylar hakkında hüküm verirken hem olayın cereyan ettiği zaman dilimini hem de olayların nasıl geliştiğinin bilinmesi o olay hakkında sağlıklı karar verilmesini kolaylaştıracaktır.

Peygamber (s.a.v.)'in son günleri; İslam tarihinde, Onun vefatından sonra özellikle yönetimle alakalı gelişen olayları yorumlamada, taraftarların kendi lehlerine kullanmaya çalıştıkları bir takım hadislerle doludur.

Bundan dolayı son beş günde cereyan eden olayları vefatından beş gün öncesinden başlatarak, vefatına kadar olan süredeki ilgili rivayetleri senetleriyle birlikte verip hem senet hem de metin açısından inceleyip değerlendirerek sonuca ulaşmaya çalışacağız. Çalışmamız Peygamber (s.a.v.)'in vefatına kadar olan zaman dilimidir. Daha sonrasında gelişen olayları ele almayacağız.

Bu son beş gün zarfında üzerinde biraz daha fazla duracağımız konu ise Kırtas olayı olacaktır. Ancak bununla birlikte Medine'de gelişen diğer olaylara da yeri geldikçe temas edeceğiz. Olayları incelerken ağırlıklı olarak Sünnî Hadis Edebiyatından *Kütüb-i Tis'a*, Abdurrezzâk'ın *Musannef'i*, başta olmak üzere İbn Sa'd'ın *Tabakât* isimli eseri gibi farklı Tarih kitapları olurken Şîî hadis kaynaklarından ise Kuleynî'nin *el-Kafi*'sinden istifade edeceğiz.

Hadis Edebiyatında Peygamber (s.a.v.)'in gerek baş ağrısı gerekse konuyla alakalı diğer rivayetler, Tarih kaynaklarında olduğu gibi bir bütün olarak değil, değişik başlıklar altında farklı yerlerde verilmektedir. (Buharî, 1422: 8, 125; Müslim, 1992: 1, 1854; Ahmed, 1992: 6, 47). Bu da hadis eserleri ile Tarih kitaplarının usullerinin farklılığından kaynaklanmaktadır. Yine bu çalışmada hadis kaynaklarıyla İslam tarihinin bir bölümü olan son beş günün yazılıp yazılmayacağı ya da ne kadarının yazılabileceği sorusunun cevabı araştırılacaktır.

Hicretin 10. yılında Veda Haccı olarak tarihe geçen ve bir daha ikincisini yapma fırsatını bulamayan Peygamber (s.a.v), o yıl insanlara kendisinin bizzat hac yaptıracağını ilan etti. Mekke'ye gitmek üzere hazırlıkların yapılmasını emretti. Kendileri bizzat bu hacda, haccın menâsiklerini öğretmiş kafalarda olan sorulara bizzat cevap vererek kendisinden sonra gelecek olanlara fiiliyatıyla örnek olmuştur. Arafat dağında İslam tarihinde *Veda Hutbesi* olarak isimlendirilen hutbeyi irad etti. Bu hutbenin girişinde “*Ey İnsanlar, sözümü duyun! Çünkü belki ben bu seneden sonra burada artık bir daha sizinle bir araya gelir miyim bilmem?*” diyerek vefatını hissettirmişti.

Haccı müteakip Medine'ye dönmüş yine insanlar günlük hayatlarına devam etmişlerdi. Bir yıl sonra yani hicretin 11. yılında Peygamber (s.a.v.) âdetinin dışında Ramazan ayında 20 gün itikâf yapmış, Kur'ân-ı Kerim'i ise iki kere Cebrail'in (a.s.) huzurunda hatmetmiştir. Bütün bunlar artık O'nun âhirete irtihal edeceğinin habercisiydi.

I-Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Rahatsızlanması

Peygamber (s.a.v.)'in rahatsızlığı baş ağrısı ile başlamıştır. Ancak bu ağrının nerede başladığı hususunda farklı görüşler vardır. Bunlardan biri Baki mezarlığını diğeri ise Uhut şehitlerini ziyaretinden sonradır.

Peygamber (s.a.v.) Baki mezarlığını sık sık ziyaret ettiği ve orada metfun bulunanlara dua ettiği bilinmektedir. Bu ziyaretlerin bazen geceleyin de yapıldığı bilinmektedir. İbn Sa'd "Peygamber (s.a.v.)'in Bâki mezarlığına gidişi orada bulunanlara ve şehitlere istiğfar edişi" başlığı altında yedi tane rivayet vermektedir. Bu rivayetlerin ilk dördünde Hz. Âişe bizzat olayın kahramanı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu rivayetler topluca incelendiği vakit Peygamber (s.a.v.)'in zaman zaman Baki mezarlığına gittiği görülmektedir. Özellikle Saîd b. Süleyman ve İsmail b. Cafer el-Medinî ve Halid b. Hidaş ve Abdulaziz b. Muhammed ed-Derâverdî (bunların tamamı) Şerik b. Abdillâh>Atâ b. Yesâr>Âişe, senediyle gelen rivayet bu durumu açıkça desteklemektedir. (İbn Sa'd, 1968: 2, 203; Ahmed, 1992: 6, 221). Baş ağrısına yakalandığı yerin Baki mezarlığı olduğuna dair rivayet ise Muhammed b. Ömer>İshak b. Yahya b. Talha>Amr b. Şuayb>Şuayb_-Amr'ın babası->Amr'ın dedesi>Muâviye tarihiyle olan rivayette Peygamber (s.a.v.)'in Baki mezarlığında baş ağrısına yakalandığı vurgulanmaktadır. (İbn Sa'd, 1968: 2, 204).

Atâ b. Ebî Rabâh'ın rivayetinde Peygamber (s.a.v.)'in bir gecede Baki mezarlığı ve Uhut'a gidip dua ettiği ve baş ağrısına Uhut'ta yakalandığı ifadesi yer almaktadır. (İbn Sa'd, 1968: 2, 205). Ukbe b. Âmir'in rivayetinde yalnızca Uhut'tan bahsedilmekte ve Baki mezarlığından hiç bahsedilmemektedir. Bu rivayette olayın ne zaman cereyan ettiği de belli değildir. (İbn Sa'd, 1968: 2, 205).

Atâ b. Ebî Rabâh'ın 6. rivayeti de mürsel bir rivayet olup bu rivayet Peygamber (s.a.v.)'in kölesi Ebû Âmir tarafından rivayet edilen ve mezarlık dönüşü baş ağrısına yakalandığı haberini desteklemekte ancak bunun Uhut sonrası olduğu belirtilmektedir.

Ukbe'nin 7. rivayetinden Uhut'a gündüz gidildiği ve oradan da gelince bir hutbe irad ettiği anlaşılmaktadır. Peygamber (s.a.v.)'in bir gecede Medine'den 7 km uzakta olan Uhut'a gidip gelmesi mümkün olsa da Ahmed b. Hanbel (241/855)'in Ukbe'den yapmış olduğu rivayette (Ahmed, 1992: 4, 149); Buharî, 1992: 2, 94; Müslim, 1992: 6, 1796) olayın gündüz olduğuna vurgu vardır. Zaten Uhut'tan geldikten sonra akabinde hutbe irad etmesi de bunu destekler mahiyettedir. Ahmed b.

Hanbel'in Âişe'den yapılan rivayetinde Baki mezarlığına gidişten bahsedilmekte fakat baş ağrısından bahsedilmemektedir. (Ahmed, 1992: 6, 71).

İbn Sa'd'da yer alan İbn Lehia'nın rivayeti- oldukça zayıf bir ravi olmasından dolayı- idraç içermesi mümkündür. Onun rivayetini Atâ b. Ebî Rabâh'ın rivayeti desteklese de bu da mürsel olup kendisinden daha sahih olan hadislere göre tercih edilemez. Bizce bu iki rivayet hem Baki hem de Uhut şehitliğindeki ayrı ayrı olan hadiselerin birbirine idraç edildiği izlenimini vermektedir.

Sonuç olarak Peygamber (s.a.v.)'in baş ağrısına Baki mezarlığından sonra yakalandığını söyleyebiliriz. Bu ağrı zamanla artarak vefatına kadar sürmüştür. (Ahmed, 1992: 6, 228 ve Darimî, 1992: 1, 39) Peygamber (s.a.v.)'in hastalığının Hayber'de tatmış olduğu zehirli et olduğuna dair rivayet de Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı esnasında acının etkisiyle söylenmiş bir söz olarak anlıyoruz. Çünkü Hayber'le vefatı arasında yaklaşık bir sene gibi bir zaman zarfı vardır. (Buharî, 1992: 5, 137).

Baş ağrımaya başladıktan sonra da Peygamber (s.a.v.)'in eşleri *arasında* dolaşmaya devam etmiş nihayet Meymûne'nin evinde iken diğer eşlerinden izin alarak Âişe'nin evinde sürekli kalmaya başlamıştır. (Ahmed, 1992: 6, 34, 38; İbn Sa'd, 1968: 2, 232).

İbn Sa'd, Hz. Peygamber'in baş ağrısına Safer ayının son Çarşambası yani ayın 29 veya 30'unda yakalandığına dair bilgi vermektedir. (İbn Sa'd, 1968: 2, 203). Bu konuda hadis eserlerinde herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Hadis Edebiyatında ve diğer tarihi kaynaklarda Peygamber (s.a.v.)'in Ebû Bekir hakkında bir vasiyet yazdırma eğiliminde olduğuna dair rivayetler vardır. Bu olayın ne zaman cereyan ettiği zaman olarak belli olmasa da Peygamber (s.a.v.)'in hastalığının ilk günlerinde cereyan ettiği şüphesizdir. Aşağıda vereceğimiz rivayet olayın hastalığının başladığı ilk günlerde olduğu izlenimini vermekle beraber tam olarak hastalığının kaçınıcı gününde cereyan ettiği hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Rivayet şu şekildedir:

Buharî, Yahya b. Yahya>Süleyman b. Bilal>Yahya b. Saîd>el-Kasım b. Muhammed>Âişe tarihiyle şunu rivayet eder: Âişe (r.a): Vay başıma gelenler, dedi. –Bunun üzerine- Peygamber (s.a.v.) dedi ki: Sen ölür de ben yaşarsam senin için istiğfar eder, Allah'a dua ederim. Âişe: Vay başıma gelenler. Vallahi sen benim ölümümü istiyorsun herhalde. Eğer böyle olursa sen de son gecende başka bir eşinle gerdeğe girersin. Peygamber de dedi ki: “Ya Âişe (endişelenme) asıl ben vay başıma demeliyim (çünkü senden önce öleceğim) Ya Âişe (hatta) şimdi ben Ebû Bekir'e ve oğluna haber göndermek ve hilâfet dedikoducularının sözlerinden ve hilâfet umanların temennilerinden nefret ederek hilâfeti Ebû Bekir'e vasiyet etmeyi istedim, ancak sonra düşündüm ki Allah (hilâfeti Ebû Bekir'den başkasına müyesser etmez). Müminler de Ebû Bekir'den başkasının halife olmasını kabul etmezler. Yahut Allah-u Teâlâ (Ebû Bekir'den başkasının halife olmasını) men eder. Müminler de (Ebû Bekir'den başkasına bey'at ve mütebaatten) çekinirler.” Marda ve Tıb bölümündeki hadis de aynı senetle rivayet edilmektedir.

Müslim de bu hadisin bir benzerini Fedailü's-Sahabe, bab(1), no: 11'de Ubeydullah b. Saîd>Yezîd b. Harun>İbrahim b. Sa'd>Salih b. Keysan>Zührî>Urve>Âişe tarihiyle rivayet etmiştir. İbn Sa'd bu olayın vefatından beş gün önce olduğu şeklinde bilgi vermektedir. (İbn Sa'd, 1968: 2, 225).

Değerlendirme

Hadiste Peygamber (s.a.v.)'in Hz. Ebû Bekir'i kendisinden sonra halife tayin ettiğine dair kesin bir ifade yoktur. Ancak bu ve benzeri rivayetlerden onun hilafetini kesinlikle arzuladığını söyleyebiliriz. Ama kendisinin Ebû Bekir'i arzulaması hiçbir zaman emir niteliğinde olmamış ve bunu da hiçbir zaman sesli dile getirmemiştir. Ehl-i Sünnet'in Şia'ya karşı delil olarak kullanmış oldukları en önemli delillerden biri olan bu rivayet senet kriterleri açısından sağlam bir rivayettir. Kırtas olayına

oldukça benzeyen bu rivayet, Ebû Bekir'in seçiminde önemli bir rol oynamakla beraber yalnızca belirleyici bir unsur olmamıştır.

İkinci rivayet:

Cubeyr b. Mut'ım şöyle dedi: Bir keresinde Peygamber'e bir kadın geldi, Peygamber'in ona vereceği bir şey hakkında onunla konuştu. (Kadın dönerken) Peygamber kadına tekrar müracaat etmesini emretti. Bunun üzerine kadın, sanki Rasûlullah'ın vefatını kastederek: Ya Rasûlallah! Ben gelir de seni bulamazsam ne buyurursun? diye sordu. Rasûlullah da ona: "Şayet beni bulamazsan Ebû Bekir'e gelip müracaat et." (Buharî, 1992: 8, 155; 7,9; Müslim, 1992: 1, 1854; Tirmizî, 5: 5, 615; İbn Sa'd, 1968: 3, 178) buyurdu.

Değerlendirme:

Kadının kim olduğu hakkında şerhlerde bilgi yoktur. İbn Hacer (852/1448), bu hadisin şerhinde şu bilgileri verir: "Taberânî (360/971), İsmet b. Mâlik'ten şunu rivâyet eder: Peygamber'e dedik ki: Ya Rasûlallah senden sonra sadakalarımızı kime ödeyeceğiz? Peygamber de şöyle cevap verdi: "Ebû Bekir es-Siddîk'a." İbn Hacer, hadisin isnadının zayıf olduğunu belirterek şayet Taberânî'nin İsmet b. Mâlik'ten rivayet ettiği bu hadis sağlam olsa bu babta Ebû Bekir'in hilâfetine işaret eden -Buharî- hadisinden daha açık bir şekilde ifade etmektedir, der. İbn Hacer sözlerini daha sonra şöyle sürdürür: "İsmâilî, *Mu'cem*'inde Sehl b. Ebî Heyseme'den şunu rivâyet eder: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir bedevî ile bey'atleşince bedevî: "Ecelin gelince senin yerine kim hüküm verecek?" diye sorar. Peygamber (s.a.v.): Ebû Bekir diye cevap verir. Bedevî, ondan sonra kim hüküm verecek? diye sorunca -Ömer- diye cevap verir." Taberânî bu hadisi *Evsat*'da muhtasar olarak rivâyet etmiştir. Hadis'te Peygamber (s.a.v.)'in kendisinden sonra hilâfet makamına gelecek kişilerin onun işlerini uygulayacağına delil vardır. Keza hadis Şia'nın Ali ve Abbas istihlafına dair nass olduğu iddialarına da reddiyedir." (İbn Hacer, 1379, 14, 154).

İbn Hacer, bu rivayetin ehl-i beyt'in hakkında nass olduğu iddialarına reddiye olduğunu söylerken, İmam Şafî'nin de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra Hz. Ebû Bekir'in halife olacağına delil (İbn Abdî'l-Berr, 1992: 3, 969) olduğunu söyler. Biz bu rivayetlerin Şia'nın aleyhine bir delil olarak kullanılmasının yanlış olduğunu düşünüyoruz. Zira tarafların bu şekilde ki rivayetleri kendi tezlerine delil olarak kullanmak yerine şayet Peygamber (s.a.v.) isteseydi, kendisinden sonra yerine gelmesini istediği kimseyi aleni bir şekilde ilan ederdi. Zaten her ne kadar Şia'nın delil olarak ileri sürdükleri hadis ve haberler ehl-i sünnetçe sağlam rivayetler olarak kabul edilmese de onlar zaten bunu Gadir-i Hum ve daha başka rivayetlerinde iddia etmektedirler.

Hatiboğlu bu ve benzeri hadisler hakkında şöyle der: "Bilindiği gibi halifeleri Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bildirtmenin başında, Şia iddialarına cevap verme mecburiyeti gelmektedir. Ancak bu rivâyetlerde dikkat edilecek husus, ismi zikredilmeyen veya atlanan halifenin sebebini, ravi'nin dâhil bulunduğu siyâsî cereyanda aramak gerekmektedir. Gerek hilâfet müddetinin kısa oluşu, gerekse müslümanlar üzerindeki sarsılmaz otoritesi, Hz. Ebû Bekir'in polemik mevzu olmasını engellemiştir. Ancak, halîfelerin başa geliş sıraları illa da Hz. Peygamber (s.a.v.)'e çizdirilmek istendiği için Hz. Ebû Bekir de bundan nasibini almıştır. Tertip şu şekildedir: Hz. Peygamber (s.a.v.)'e herhangi bir iş için müracaat edilecektir. Şayet O bulunmazsa kime başvurulacağı sorulup öğrenilecektir..." (Hatiboğlu, 2015: 57).

Halîfeleri peş peşe sayan; "Hz. Peygamber (s.a.v.) bir bedevî ile bey'atleşince bedevî: "Ecelin gelince senin yerine kim hüküm verecek?" diye sorar. Peygamber (s.a.v.): Ebû Bekir diye cevap verir. Bedevî, ondan sonra kim hüküm verecek? diye sorunca -Ömer- diye cevap verir." şeklindeki hadisi ve benzeri haberlerin yorumunda Hatiboğlu'nun ileri sürmüş olduğu sebeplerin makul olduğunu söyleyebiliriz.

II- 8 Rebiu'l-Evvel (Perşembe)

A-KIRTAS OLAYI

Bu günde; sonraki yıllarda siyasi anlamda üzerinde oldukça konuşulan bir konu olacak Kırtas hadisi hakkında, hem Sünni hem de Şii kaynaklarda çokça rivayetler vardır.

a-Sünni Kaynaklarda Yer Alan Rivayetler

Birinci rivayet:

Abdurrezzâk (211/826), Ma'mer>Zührî>Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe>İbn Abbas tariki ile şunu rivayet eder: İçlerinde Ömer'in de bulunduğu bir takım kişiler Peygamber (s.a.v.)'in yanında bulunmaktaydılar. Bu esnada Peygamber (s.a.v.)'in rahatsızlığı artmıştı. Buyurdular ki: “*Bana bir kağıt kalem getirinde size bir vasiyet yazayım!*” Ömer dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in ağrıları artmıştır. Yanınızda Kuran var. Allah'ın Kitabı bize yeter, dedi. Bunun üzerine evde hazır bulunanlar ihtilafa düştüler ve tartışmaya başladılar. İçlerinden kimisi Rasulullah yazacağını yazsın haydi kağıt ve kalem getirin derken bir başka grup da Ömer gibi düşünmekteydiler. Münakaşa çoğalınca Peygamber (s.a.v.): “*Kalkınız!*” buyurdular. Abdullah der ki: İbn Abbas: O ne büyük bir musibettir. Onların tartışma ve gürültüleri Peygamber'in yazacaklarına engel oldu. (Abdurrezzâk, 1403: 5, 438-9).

İkinci rivayet: Müslim (261/874)'in [Saîd b. Mansûr-Kuteybe b. Saîd-Ebû Bekir b. Şeybe ve Amr]>Sufyan b. Süleyman el-Ahvâl>Saîd b. Cubeyr/İbn Abbas tarikiyle şunu rivayet eder: İbn Abbas dedi ki: Perşembe günü ne gündü. O Perşembe günü ne gündü! Daha sonra ağladı ve gözyaşları yerdeki çakılları ıslattı. (Saîd b. Cubeyr) dedim ki: Bu Perşembe günü nedir? Dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in ağrısı artmıştı. Buyurdu ki: “*Getirin size bir şeyler yazayım da benden sonra sapıtmayasınız!*” Orada bulunanlar münakaşa ettiler. Peygamber'in yanında münakaşa etmek yakışmaz. İçlerinden bazıları: Ne oluyor? Sayıklıyor mu kendisine sorun dediler. Peygamber (s.a.v) buyurdular ki: “*Bırakın beni. Benim içinde bulunduğum hal daha hayırlıdır. Size üç şey vasiyet ediyorum: Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın, gelen heyetlere benim ikramda bulunduğum gibi ikramda bulunun!*” Saîd b. Cubeyr der ki: İbn Abbas üçüncüsünde sükût etti yahut söyledi de ben unuttum. (Müslim, 1992: 2, 1256).

Üçüncü rivayet: Müslim'in diğer rivayetinde (Vasaya, bab(5), no: 21). Yine İbn Abbas'tan Saîd b. Cubeyr kanalıyla şunu rivayet eder: Ah o Perşembe günü! Ne Perşembe günü idi o! Demiş ve daha sonra ağlamaya başlamıştı. Gözyaşlarını onun yanakları üzerinde gördüm. Sanki inci taneleri gibiydi. İbn Abbas dedi ki: Rasulullah (s.a.v.): “*Bana kürek kemiği ve kalemi (yahut tahta ile kalemi) getirin! Size bir daha ebediyen sapıtmayacağınız bir name yazayım!*” buyurdu. Orada hazır bulunanlar: Gerçekten Peygamber (s.a.v.) sayıklıyor, dediler.

Bu rivayette de ravi Saîd b. Cubeyr üç vasiyetten ikisini hatırlamakta diğerini hatırlayamayıp tereddüt ettiği görülmektedir. Bu vasiyetler:

Müşriklerin Arap yarımadasından çıkarılması ve gelen elçilere iyi muamelede bulunulması. Muhalleb'e göre üçüncü vasiyet Üsâme'nin ordusunun tehzizidir. (Müslim, 1992: 2, 1258).

Dördüncü rivayet: İbn Sa'd da bu rivayeti (İbn Sa'd, 1968: 2, 242)'de Sufyan b. Uyeyne>Süleyman b. Ebî Müslim>Saîd b. Cubeyr>İbn Abbas tariki ile vermektedir.

Her iki hadis beraberce ele alındığında ümmetin sapıtmaması için rivayet edilen bu iki hadisten siyasi bir ihtilafın ileride zuhur edeceği ve bunların halli diye herhangi bir şey söz konusu değildir.

Beşinci rivayet: Müslim, Muhammed b. Rafi' ve Abd b. Humeyd>Abdurrezzâk>Mamer>Zührî>Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe>İbn Abbas'tan şunu rivayet eder: Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanında, içlerinde Ömer b. Hattab'ın da bulunduğu bir esnada

Peygamber (s.a.v.): “*Getirin size bir yazı/name yazayım da ondan sonra bir daha sapıtmayasınız!*” buyurdular. Bunun üzerine Ömer: Peygamber (s.a.v.)’in baş ağrısı arttı.. Kur’ân elimizdedir. Allah’ın kitabı bize yeter, dedi. Müteakiben ehl-i beyt ihtilaf ve münakaşa ettiler. Kimisi getirin Rasulullah (s.a.v) size bir daha asla sapıtmayacağınız bir yazı yazsın diyor kimisi de Ömer’in dediğini diyordu. İhtilaf ve münakaşa çoğalınca peygamber (s.a.v.): “*Yanımdan kalkınız!*” buyurdular. Ubeydullah der ki: İbn Abbas: Musibetin en büyüğü Rasulullah (s.a.v.) ile bu yazıyı kendilerine yazmasının arasına giren ihtilaf ve gürültülerdir, demiştir. (Müslim, 1992: 2, 1256).

Altıncı rivayet: Buharî (256/870), İsa b. Süleyman>İbn Vehb>Yunus>İbn Şihab>Ubeydullah b. Abdillâh>İbn Abbas tarikiyle şunu rivayet etmektedir: Peygamber (s.a.v.)’in son hastalığında ağrısı şiddetlenince “*Bana yazı yazacak bir şey getirin. Size öyle bir şey yazayım ki ondan sonra sapıklığa düşmeyesiniz*” buyurdu. Ömer: Nebi (s.a.v.)’in hastalığı ağırlaştı. Elimizde ise Allah’ın kitabı vardır. O bize yeter, dedi. Bunun üzerine orada hazır bulunan sahabeler arasında ihtilaf çıktı. Söz karmaşası oldu. Rasulullah (s.a.v.): “*Yanımdan kalkınız. Benim yanımda niza olmaz*” buyurdu. İbn Abbas bunu Ubeydullah b. Abdillâh’a nakledip çıkarken şöyle diyordu: O ne musibettir ki Rasulullah (s.a.v.) ile yazmak istediği kitap arasında hail oldu. (Müslim, 1992: 2, 1256).

Yedinci rivayet: Bu rivayeti Ahmed, *Müsned*’te (2, 355). Abdillâh>Ahmed b. Hanbel>Veki’/Mâlik b. Muğavvel>Talha b. Musarriif>Saîd b. Cubeyr>İbn Abbas tarikiyle “... *Peygamber (s.a.v) bana kemik, kalem veya bir levha getirin de size öyle bir şey yazayım ki ondan sonra sapıklığa düşmeyesiniz*, dedi. Orada bulunanlar: “Resulullah sayıklıyor” dediler.” şeklinde rivayet etmektedir.

Müslim’in son rivayeti ve Buharî’nin bu rivayetinde evde hazır bulunanlar arasında Ömer (r.a.)’ın ismi de geçmekte ve cereyan eden olayda başrolü oynamaktadır. Ayrıca bu haberde vasiyetlerin ne olduğu veya olabileceği hakkında hiçbir ipucu yoktur.

Sekizinci rivayet: İbn Sa’d’ta gelen bir rivayette orada hazır bulunup Hz. Ömer’in sözlerine itiraz edenler arasında Peygamber (s.a.v.)’in eşleri de bulunmaktadır. Bu rivayette bulunan başka bir durum da Peygamber (s.a.v.)’in yedi kırba su ile yıkanmak istemesidir. Diğer rivayetlerde buna dair bir ifade yer almamaktadır.

Dokuzuncu rivayet: İbn Sa’d bu rivayeti, Muhammed b. Ömer>Hişâm b. Sa’d>Zeyd b. Eslem>Eslem/Ömer b. Hattab, tarikiyle Ömer (r.a.)’den şunu rivayet eder: Bizler Peygamber (s.a.v.)’in yanındaydık. Bizlerle Peygamber (s.a.v.)’in eşleri arasında bir perde vardı. Peygamber (s.a.v.): “*Yedi kırba su ile beni yıkayınız ve bir kağıt kalem getirinde size bir vasiyet yazayım da benden sonra sapıtmayasınız!*” buyurdu. Eşleri dediler ki: Peygamber (s.a.v.)’e istediğini getirin, dediler. Ömer de onlara: “Susunuz! Aslında sizler onun eşlerisiniz ama hastalandığı zaman gözyaşı döker, iyileşince de sırtına binersiniz” dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), “*Onlar sizden hayırlıdır*” buyurdular. (İbn Sa’d, 1968: 2, 243-44).

Onuncu rivayet: İbn Sa’d’ta yer alan bir başka rivayette Ömer’in bu sözlerinden sonra Peygamber (s.a.v.)’in onu yanından uzaklaştırdığına dair rivayet yer almaktadır. (İbn Sa’d, 1968: 2, 243).

Hadislerin Değerlendirilmesi:

a. Senet

Buharî’nin Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mesud el-Hüzeli tarikiyle İbn Abbas’tan yapmış olduğu rivayet dört tanedir. Bu senetlerden iki tanesi Abdurrezzâk-Mamer-Zührî Ubeydullah-İbn Abbas tarihi ile gelirken diğer iki rivayette Abdurrezzâk yerine başka raviler yer almaktadır. Müslim’in de Ubeydullah tarikiyle olan rivayetinde de Abdurrezzâk’a kadar olan ravilerde bir değişiklik yoktur. Ahmed b. Hanbel’in (I/336) olan senedi Buharî ve Müslim’in Abdurrezzâk ile rivayet etmiş oldukları senetle benzeşmektedir. Ahmed’in (Ahmed, 1992, 1, 324-5)’deki rivayeti

Zührî'ye kadar aynı olup; (Ahmed, 1992, 1, 293)'deki rivayetinin senedi ise çok farklı olup Ahmed-Hasen b. Musa-Şeyban-Leys-Tavus-İbn Abbas şeklinde gelmektedir.

Bu senetlerde rivayeti terk edilecek kadar çok zayıf veya yalancı bir ravi yoktur.

Kırtas hadisinin Saîd b. Cubeyr vasıtasıyla rivayet edilen senetleri ise: Buharî üç tane hadis rivayet etmiştir. Müslim ve Ahmed b. Hanbel bu hadisi Süfyan b. Uyeyne tarikiyle birer defa rivayet etmişlerdir. Yine Müslim ve Ahmed b. Hanbel aynı hadisi Saîd b. Cubeyr'den Veki' b. el-Cerrah yoluyla birer kez rivayet etmişlerdir. Bu rivayetlerin tamamında hadisin alınmamasını gerektiren her hangi birçok zayıf veya yalancı bir ravi yoktur. Bütün bu senet bilgilerinden sonra konuyla alakalı rivayetlerin tamamının senet açısından bir problem teşkil etmediğini söyleyebiliriz.

Bu hadislerin Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mesud el-Hüzeli ile Tavus b. Keysan senetleri ile gelen rivayetlerde yazdırılmak istenen şeyin günü hakkında bilgi yokken Saîd b. Cubeyr tarikiyle gelen rivayetlerde olayın Perşembe günü cereyan ettiği açıklanmaktadır. Keza İbn Abbas'a atfedilen "Rasulullah ile yazmak istediği kitabın arasına girip engel olan o müsibet ne büyük bir müsibettir!" ifadesi Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe b. Mesud el-Hüzeli tarafından nakledilen hadislerde (Buharî, 1992: 1, 36; Müslim, 1992: 2, 1256; Ahmed, 1992: 1, 324-5; 336) yer alırken gerek Tâvus (Ahmed, 1992: 1, 293). gerekse Saîd b. Cubeyr'in (Buharî, 1992: 7, 137; Müslim, 1992: 2, 1256; Ahmed, 1962: 1, 222; 335) rivayetlerinde yer almamaktadır.

b. Metin

Kırtas hadisi olarak bilinen bu hadislerin tamamının dikkat edildiği zaman ilk göze çarpan şey; Hz. Ömer'in bir rivayeti hariç diğerlerinin ehl-i beytten sayılan İbn Abbas tarafından rivayet edilmesidir. İbn Abbas'tan rivayet edilen bu hadisler Şia'nın ehl-i sünnete karşı delil olarak kullanmış oldukları hadislerin en önemli olanlarından. Biz burada hadisi bir takım soru-cevap tekniği ile incelemek istiyoruz.

b.a. Peygamber (s.a.v) Ne Yazdırmak İstiyordu?

Hadisin metninden Peygamber (s.a.v)'in ne yazdıracağı kesinlikle belli değildir. Şia'nın iddia ettiği gibi Ali'yi hilafete tayin edecekti de Ömer buna mani oldu şeklindeki düşüncüyü destekleyen bir ifade de yoktur. Metinde buna dair açık bir nas bulunmadığı için belki de Ebû Bekir'i de yazdırmak istemiştir sorusu da akla gelebilmektedir. Âlimler bu soru hakkında iki ihtimal üzerinde durmaktadırlar. Bunlar:

1-Cemel ve Sıffin vakaları gibi büyük fitnenin önüne geçmek için kendisinden sonra imamete geçecek olan kişilerin isimlerini buyurmak istemiştir. Hattabî ve Süfyan b. Üyeyne bu şekilde düşünmektedirler. (Aynî, ts: 2, 171).

2-İleride ihtilaf zuhur etmesin diyerek mühim bazı ahkâmı açıklamak için bir yazı yazmayı istemiş de olabilir.

Şia'nın Hz. Ömer'e saldırısı birinci ihtimale binaendir. Ancak Buharî ve Müslim'de olan ve Hz. Ebû Bekir'i tayin emek istediğine dair rivayetler göz önüne alındığında Şia'nın iddialarının yersiz olduğu anlaşılır. İkinci ihtimale dair bir takım ipuçlarını Peygamber (s.a.v)'in "*Babanı ve kardeşini çağır da bir mektup yazayım. Korkarım ki belki birisi -yönetim- sevdasına düşer. Lakin Allah'da müminler de Ebû Bekir'den başkasını istemezler*" (İbn Hibbân, 1991: 14, 563) sözleri de destekler mahiyettedir. Ancak bu o ortamda düşünülmesi doğal olan bir durumdur. Ancak birinci ihtimalde yer alan "Cemel ve Sıffin vakaları gibi ..." olayları bertaraf etmek istemesi şeklinde gelen düşünce için Peygamber (s.a.v) bu olayları biliyor muydu? sorusu gündeme gelmektedir. Bizce bu şekilde bir yorum herhalde tarihi geriye doğru okuyan selef âlimlerin bir yorumu olsa gerek.

c. İbn Abbas'ın Sözleri

Ubeydullah b. Abdillab b. Utbe b. Mesud el-Hüzeli tarihiyle gelen rivayetlerde İbn Abbas'ın "Rasulullah ile yazmak istediği kitabın arasına girip engel olan o müsibet ne büyük bir müsibettir!" sözlerinin Ubeydullah veya daha sonra gelen ravilerce idrac edilebileceği düşüncesi mümkün olabilir. Çünkü aynı olayı rivayet eden Saîd b. Cubeyr kendisi ehl-i beyt ve Hz. Ali taraftarları olduğu bilinmekle beraber böyle bir ifadeden bahsetmemektedir.

İbn Abbas'ın serzenişlerinden Hz. Ömer'e bir itham anlamak zorlama bir tevildir. Onun bu düşüncesi olsa olsa yazdırılacak şeyin ne olduğunun bilinmesinden başka bir şey değildir. Ayrıca âlimler İbn Abbas'ın bu sözlerini Peygamber (s.a.v)'in yanından çıktıktan sonra değil daha ileri yıllarda söylediği şeklinde ifadeler de kullanmaktadırlar. Bu da gözden uzak tutulmaması gereken bir durumdur. İbn Abbas'ın Peygamber (s.a.v)'in vefat ettiği zamandaki yaşıyla Hz. Ömer'in yaşları kıyas edildiğinde İbn Abbas'ın çocuk denecek yaşta olduğu görülmektedir. Hiçbir kınamacının kınamasından çekinmeyen Hz. Ömer eğer onun bu ifadelerinin kendisini yerme anlamında kullandığını bilse muhakkak sebebini sorar ve gerekli cevabı da verirdi.

Hz. Ömer'in "Kitabullah bize yeter" şeklindeki sözleri Peygamber (s.a.v)'in yazdırmak istediği şeylerin vücut ifade eden şeylerden olmadığını anladığından olsa gerek. Çünkü yazılıp yazılmaması konusunda Peygamber (s.a.v)'in yanında tartışmalarda bunu destekler bir şekilde gelmektedir. Ayrıca Hz. Ömer bu tavrıyla Peygamber (s.a.v)'i hasta halinde yormak istememesinden de kaynaklanmış olabilir. Kaldı ki eğer durum hakikaten dinin gereklerinden herhangi bir şeyi yazdırmak olsaydı bunları Peygamber (s.a.v) muhakkak ölümünden önce yazdırırdı. Hz. Ömer'in bu sözlerinden sonra Peygamber (s.a.v)'in sukût etmesi de Hz. Ömer'in haklı olduğuna bir delildir.

Olay ölümünden önceki son Perşembe günü cereyan etmiş ve bu olaydan sonra dört gün daha yaşamıştır. Ayrıca yukarıda Ali'den rivayet ettiğimiz bir haberde Peygamber (s.a.v)'in yönetimin dışında başka şeyleri vasiyet ettiğini görmekteyiz. Eğer durum Şia'nın iddia ettiği gibi velev ki Hz. Ali'nin vasiyeti olsaydı ölümünden önceki kalan diğer günlerde bunları vasiyet etmesi gerekirdi.

Nevevî (676/1277)'nin Ömer ve onun gibi düşünenlerin Peygamber (s.a.v)'in emredeceği dini hükümleri yerine getiremeyip cezaya muhtak olacaklarından korkup böyle söylemiştir, (Aynî, ts: 2, 171) şeklindeki ifade makul değildir. Zira Allah insanlara taşıyamayacağı bir yükü yüklemez. Dinin tamamlandığı bir zamanda Allah'ın ölüm hastalığında bulunan Rasulü vasıtasıyla yeni dini hükümler serdetmesi de muhaldir.

b-Şif Kaynaklarında Kırtas Olayı

Birinci rivayet: Kuleynî (329/941), Ali b. İbrahim>İbrahim ve Salih b. es-sindî/Cafer b. Beşir/Yahya b. Muammer el-Attar/Beşir b. Dehan/Ebû Abdillab tarihiyle şunu rivayet eder: Peygamber (s.a.v.) ölümüyle sonuçlanan hastalığında şöyle buyurdu. "*Bana halilimi çağırınız!*" Biz o ikisinin babasını yanına gönderdik. Peygamber (s.a.v.) ona baktı ve "yüzünü çevirdi" ve sonra dedi ki: "*Bana dostumu çağırın!*" Yanına Ali gönderildi. Peygamber (s.a.v.) onu görünce ona baktı ve ona doğru eğilip -onunla- bir şeyler konuştu. Ali yanından çıkınca o ikisi Ali'nin yanına giderek: Dostun seninle ne konuştular? diye sordular. Ali de: "*Benimle her bölümü/kısmı 1000 bölüm olan 1000 kısımdan konuştu.*" dedi. (Kuleynî, 1388: 1, 292).

Kuleynî'nin bu konuda zikretmiş olduğu hadis sayısı dokuz tanedir ve tamamı bu minval üzeredir. Konuyla ilgili yaklaşık beş sayfalık 3. hadisin sonu şöyle bitmektedir. Peygamber (s.a.v.) ona el-İsmu'l-Ekber'i, ilim mirası ve peygamberlerin yaşantılarına dair ilimlerini vasiyet etti. Yine Ali'ye, 1000 kelime ve 1000 kısım öğretti. Her bir kelime ve kısım 1000 yeni kelime ve kısım açmaktaydı!!!

İkinci rivayet: Şif Hadis Edebiyatında, Sünnî kaynaklara en yakın biçimde olayı verenlerden birisi de Tabersî (548/1153)'dir. Orada vakia şöyle verilmektedir: Peygamber (s.a.v.) hasta iken "*Bana kağıt kalem getirin!*" dedi ve daha sonra bayıldı. Ashabtan birisi Peygamber (s.a.v.)'in istediklerini getirmek üzere kalkınca; Ömer b. Hattab: "*Peygamber sayıklıyor...*" dedi. Peygamber (s.a.v.) kendisine gelince ashabtan bazıları: Ey Allah'ın Rasulü! Divit ve kürek kemiği getirelim mi? diye

sordular. Peygamber (s.a.v.): “*Hayır! Ancak sizden ehl-i beytimi korumanızı, zimmet ehline iyi davranmanızı, miskini yedirmenizi, namaza ve eliniz altındaki köle ve cariyelere güzel davranmanızı tavsiye ediyorum*” buyurdular. (Tabersî, 1979: 141).

Üçüncü rivayet: Şia âlimlerinin önde gelen muhaddislerinden Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. Numan el-Ukberî el-Bağdadî *el-Emali* isimli eserinde Ebû Hafis Ömer b. Muhammed b. Ali es-Sayrafi> Ebu'l-Hüseyin el-Abbas b. el-Mugire el-Cevherî>Ebû Bekir Ahmed b. Mansur er-Remadî>Ahmed b. Salih>Anbese>Yunus>İbn Şihab ez- Zührî>Ubeydillah b. Abdillâh b. Utbe>İbn Abbas senediyle Buharî'nin rivayet etmiş olduğu hadisi rivayet eder. Burada da er-Reziyyete şeklinde kullanım mevcuttur.

III-9 Rebiu'l-Evvel (Cuma)

Peygamber (s.a.v.)'in hastalığının hafif olduğu günlerde ayağını sürüyerek de olsa namaz kıldırmaya geldiğini görmekteyiz. Buna dair rivayeti şöyledir: Abdullah>Ahmed b. Hanbel>Haccac>İsrail>Ebû İshak>Ezher b. Şurahbil'den rivayet etmiştir. Erkam b. Şurahbil şöyle der: İbn Abbas'la birlikte Medîne'den Şam'a kadar yolculukta bulundum. O'na Hz. Peygamber'in vasiyette bulunup bulunmadığını sordum. O da şöyle dedi: “Peygamber hastalığı iyice artıncaya dek namazı kıldırdı, o iki ayağına ağarak toprakta (ayak sürümekten) dolayı çizgiler çizerek (namaza gelirdi) (o bu hal üzere) vefat etti ve vasiyette bulunmadı.” (Ahmed, 1992: 1, 263, 325; İbn Sa'd, 1968: 2, 260).

Yine hastalığının nispeten hafif olduğu bu günde ashabı ile konuştuğunu düşündüğümüz bazı rivayetler yer almaktadır. Bunlar:

A-Ahmed b. Hanbel, Âişe (r.a.)'dan şunu rivayet eder: Ümmü Seleme ve Ümmü Habibe, Habeşistan'da kiliselerde görmüş oldukları resimlerden bahsettiler. Peygamber (s.a.v.): “*Gerçekten de onlar içlerinde iyi bir kimse bulunur da ölürse, onun kabri üzerine bir mescid yaparlar, o suretleri bu mescide asarlar. Kıyamet gününde onlar Allah katında yaratıkların en kötülerini olacaklardır*” buyurdu. Veki': Ümmü Selem ve Ümmü Habibe Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı esnasında Habeşistan'da gördüklerinden bahsettiklerinde böyle buyurdu, dedi. (Ahmed, 1992: 6, 51; Müslim, 1992: 1, 376-77; Buharî, 1992: 1, 110-111; İbn Sa'd, 1968: 2, 239; hadisin yorumu için bkz. Karabacak, 2016: 225-226).

B- Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: “*Dikkat ediniz! Sizden önceki kimseler, peygamberlerini ve salih kişilerin kabirlerini mescit haline getirirlerdi. Sizler sakın kabirleri mescid haline getirmeyiniz!*” (Müslim, 1992: 1, 377-8; İbn Sa'd, 1968: 2, 240). İbn Sa'd olayın Peygamber (s.a.v.)'in vefatından beş gün önce olduğuna vurgu yapar.

C-Abdurrezâk, Zührî/Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe/Âişe ve İbn Abbas tarikiyle şunu rivayet eder: Peygamber (s.a.v.) rahatsızlanınca yüzünü bir örtüyle örtmüşlerdi. Peygamber (s.a.v.) de hüzünlenince örtüyü yüzünde almış ve “*Allah'ın laneti Yahudi ve Hıristiyanların üzerine olsun! Onlar peygamberlerinin kabirlerini mescid edindiler.*” buyurmuşlardı. Âişe, ümmetini onlar gibi yapmamaları için uyardı, demiştir. (Abdurrezâk, 1403: 5,431-2; Ahmed, 1992, 1, 218, 6, 274; Müslim, 1992: 1, 377).

Yine bu günde Peygamber (s.a.v.)'in bir hutbe irad ettiğini görmekteyiz.

Peygamber (s.a.v.)'in içeriği ileri dönemde taraftarlar tarafından kendilerine delil olarak kullanıldığı için önem arz eden vefatından önce okuduğu bu hutbe kendisinin en son irat ettiği hutbedir. Bu hutbe Kırtas olayından sonra cereyan etmiştir ve kendisinin son hutbesidir.

Buharî'nin rivayetine göre, Ebû Bekir ile Abbas, Ensar'ın buldukları bir meclise uğramışlardı. Onların ağladıklarını görünce: “Niçin ağlıyorsunuz?” diye sordular. Onlar da: “Peygamber ile birlikte olduğumuz sohbetleri hatırladık” diye cevap verdiler. Onlarda gelip durumu

Peygamber (s.a.v.)'e söylediler. Hadis Edebiyatında değişik kitap adlarında yer alan bu hutbede değişik şeylerden bahsedilmektedir. Biz bunlardan tarafların siyasi çekişmelerinden delil olarak almış oldukları ilgili yerleri vermekle iktifa edeceğiz. Bunlar:

a-Muhacirlere Ensar'a iyi muamele etmeleri konusunda vasiyeti: Abdurrezzâk b. Hemmam Zührî>Abdurrahman b. Ka'b b. Mâlik> İsmi belli olmayan bir sahabi'den şunu rivayet eder: Peygamber (s.a.v) mescide gitti ve bir hutbe irad etti. Hutbede Allah'a hamd edip ve O'nu övdükten sonra Uhut şehitlerine dua etti ve şöyle dedi: “*Ey Muhacirler topluluğu! Sizlerin sayısı artmakta ama Ensar'ın sayısı ise artmadı. Ensar benim sırdaşım ve sığındığım barınağım oldular. İyiliklerine iyilikle karşılık veriniz, kötülüklerini de görmezden geliniz.*” (Abdurrezzâk, 1403: 5, 431; Buharî, 1992, 4, 226).

Bu rivayetin senedinde hadisi rivayet eden sahabi olmadığı için her ne kadar mürsel bir hadis olsa da hadisin -bazı lafız farklılıklarıyla birlikte- Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde (III, 272) gelen rivayette Abdullah>Ahmed b. Hanbel>Muhammed b. Cafer>Şu'be ve Haccac>Şu'be>Katâde>Enes b. Mâlik senediyle rivayet etmiştir ve senet kopuk değildir.

Bu hutbenin bir kısmının rivayeti için bkz: Ahmed, *Müsned*, (III, 478). Bu rivayetin senedi Abdullah/Ahmed b. Hanbel/Ebu'l-Velid Hişâm/Ebû Avâne/Abdilmelik/İbn Ebi'l-Mualla/Ebi'l-Mualla b. Levzân el-Ensarî- şeklinde gelmektedir.

Buharî de bu rivayeti sahih bir senetle rivayet etmektedir. (Buharî, 1992: 1, 223 ve 4, 226).

Bu rivayet İbn Sa'd'ta (1968: 2, 252) Muhammed b. Ömer>Mesleme b. Abdillâh b. Urve>Ebu'l-Esved>Urve>Âişe tarihiyle gelen rivayette “*Ey İnsanlar! Muhacirler çoğalacak ve Ensar da gittikçe azalacaktır. Öyle ki yemekteki tuz gibi olacaktadırlar. Sizlerden biriniz idareci olduğunda Ensar'a karşı iyi muamelede bulunsun, hatalarını da görmesin.*” şeklinde gelmektedir.

Müslim'de de yer alan rivayette Hz. Ebû Bekir için söylemiş olduğu ifadeler yer almaktadır. (Müslim, 1992: 1, 1852).

Ahmed b. Hanbel'in de Abdullah>babası Ahmed>İshak b. İsa>Cerîr>Yala b. Hâkim>İkrime>İbn Abbas senediyle olan rivayetin sonunda Ebû Bekir'in kapısı hariç, şu mescide açılan kapıların tümünü kapatınız.” buyurdu, ifadesi yer almaktadır. Bunu İbn Sa'd, (İbn Sa'd, 1968, 2, 227 ve 228)'de yedi değişik senetle rivayet etmiştir.

Peygamber (s.a.v)'in Ensar'a ait söylemiş olduğu bu sözleri hastalığının hangi aşamasında söylediğine dair kesin bir bilgi olmamakla beraber İbn Sa'd'taki rivayet dikkatlice incelendiği vakit hastalığının son günlerinde olduğu muhakkaktır. Çünkü hastalığı arttıktan sonra bir daha ne mescide gidebilmiş ne de hutbe irad edebilmiştir. Hastalığının da vefatından üç gün öncesinden itibaren artmış olduğu bilinmektedir.

b-Hz. Ebû Bekir'den başkasının mescide açılan kapılarının kapatılması

Bu hutbenin sonunda Ebû Bekir'in kapısının dışında mescide açılan kapıların kapatılmasına dair rivayeti. *Kütüb-i Tis'a* denilen hadis edebiyatında; Müslim, Fedâilu's-Sahabe, bab(1), no:2; Ahmed (1992: 1, 270), Buharî, (1992: 1, 120) senetleri sahihtir. İbn Sa'd ise (1968: 2, 227-228) de yedi farklı senetle vermektedir ki haberlerin munkatı ve mürsel olanlarının yanı sıra sahih senetle olanları da vardır.

Mescide açılan kapılar polemik konusu olmuş, hatta Abbas bizzat kendisi Peygamber (s.a.v)'e gelerek niçin böyle davrandığını sormuş, bunun üzerine Peygamber (s.a.v) bunu kendiliğinden yapmadığını söyleyerek bunun vahiy içerikli olduğunu söylemiştir. (İbn Sa'd, 1968, 2, 228).

O dönemde mescide açılan kapılara baktığımız zaman bazı annelerimiz kapılarının dışında mescide kapısı olan sahabilerin, Ebû Bekir, Ömer, v.d.... olduklarını görmekteyiz. Hz. Ömer'in dışında hulefa-i raşidin denilen halifelerden başkasının mescide kapılarının olmadığı bilindiğine göre

böyle bir arzunun neden talep edildiği anlaşılmamaktadır. Rivayetler bizce topluca incelendiği vakit senetleri her ne kadar sahih olsa da hutbenin bu şekilde bitmesinden dolayı sanki bu kısmın sonradan metne ilave edildiği izlenimi uyandırmaktadır. Ancak bu rivayetin sahih olarak kabul edilmesinden dolayıdır ki ehl-i sünnet, bunu kendi lehinde yorumlayarak Şia'ya karşı delil olarak kullanmaktadırlar.

IV-10. Rebiu'l-evvel (Cumartesi)

Bu günde Peygamber (s.a.v)'in hastalığının şiddeti arttığı ve artık namazı kıldıramaz hale geldiği günlerin başlangıcıdır.

Peygamber (s.a.v)'in hastalığı artıp da namaz kıldıramaz hale gelince namazı Ebû Bekir'in kıldırması için “*Ebû Bekir'e söyleyiniz de insanlara namaz kıldırsın!*” buyurdu. Yanında hazır bulunan Hz. Âişe bu işe razı olmadı ve itiraz etti ancak onun bu itirazlarına rağmen Peygamber (s.a.v.): “*Ebû Bekir'e söyleyiniz de halka namaz kıldırsın!*” buyurdular. Ancak hâlâ Hz. Âişe itiraz etmekteydi. Devreye Hz. Hafsa'yı sokmasına rağmen Peygamber (s.a.v) yine buna razı olmadı hatta Hz. Hafsa'ya kızdı. Neticede Ebû Bekir o günden itibaren insanlara namaz kıldırmaya başladı. (Bu konudaki rivayetler için bkz: Müslim, Salât, bab(21), no: 93-94-95).

Bu ve benzeri rivayetler Hz. Ebû Bekir'in halife seçilmesinde kuvvetli bir delil olmuştur.

Yine 10 Rebiu'l-evvel gününde Hz. Ali'ye yazdırmak istediği ama yazı malzemesinin teminindeki güçlükten dolayı Hz. Ali'nin yazamadığı bir vasiyetten bahsedilmektedir. Bu vasiyetle alakalı rivayetler şunlardır:

Birinci rivayet: İbn Sa'd, Hafs b. Ömer el-Havdî>Ömer b. Fadl el-Abdî>Nuaym b. Yezîd>Ali b. Ebî Talib tarikiyle şunu rivayet etmektedir: “Hz. Peygamber (s.a.v.) ağırlaştığı vakit: *Ey Ali! Bana bir kürek kemiği getir de benden sonra ümmetimi doğru yoldan saptırmayacak şeyi onlar için yazayım*, buyurdu. –gidip gelene dek- onu kaybetmekten korktum ve –buyuracaklarınızı ezberimde tutarım- dedim. O da “*namaz kılmayı, zekât vermeyi ve köleleri haklarını gözetmemizi vasiyet etti.*”

İkinci rivayet: Bu rivayeti Ahmed b. Hanbel, *Müsned'*te (1992: 1, 90). Abdullah>Ahmed b. Hanbel>Bekir b. İsa er-Rasibî>Ömer b. el-Fadl>Nuaym b. Yezîd>Ali b. Ebî Talib tarikiyle rivayet etmektedir. Rivayette kürek kemiği yerine tabak ifadesi yer almaktadır.

Bu rivayetlerde görüldüğü gibi özellikle dinin asıllarında olan namaz ve zekât konusunda uyarının yanı sıra –o dönemde- sosyal münasebetler açısından oldukça önemli bir yer tutan köle, cariyeye ve benzeri kişilerin haklarının gözetilmesi istenmektedir.

Bu rivayet Kırtas hadisesinden sonra cereyan etmiştir. Eğer Peygamber (s.a.v.), hakikaten Şia'nın iddia ettiği gibi Hz. Ali'yi vasiyet edecek idiye Kırtas hadisi denilen olaydan iki gün sonra vefatından üç gün önce cereyan eden bu olayda yazdırabilirdi. Ancak bizzat Hz. Ali'nin bu rivayetinde böyle bir ifade yer almamaktadır. Her iki rivayette de ümmetin sapıtılmaması için cümlesine vurgu vardır. Bu vurgunun akabinde ümmetinden istediği şeylere dikkatlice bakıldığında siyasi çekişmelerden dolayı ümmetinin ihtilaflarına çözüm yerine ibadetler, köle ve cariyeye ve benzeri kişilerin haklarının gözetilmesi istenmektedir. Buradan da anlaşılmaktadır ki ümmetinin sapıklığa düşmesi konusu kendisinden sonra ortaya çıkabilecek siyasi çekişmeler değildir.

Yine bu ve sonraki günlerde Cebraîl (a.s.), Peygamber (s.a.v)'in yanına gelerek onunla olan konuşmaları hakkında değişik rivayetler yer almaktadır. Bu rivayetler temel hadis kaynaklarında yer almamakla beraber İbn Hacer'in *el-Metâlibu'l-Âliyye*, Heysemî'nin *Mecmau'z-Zevâid'*inde yer almaktadır. Temel hadis kaynaklarının dışında İbn Sa'd'ın *Tabakât*, Beyhaki, *Delâilu'n-Nübüvve*, Belâzuri'nin *Ensâbu'l-Eşraf* ve daha başka kaynaklarda bulunmaktadır.

İbn Sa'd'ın gerek Muhammed b. Ömer>???>Cafer b. Muhammed>Ali b. el-Hüseyn senediyle gerekse Enes b. İyad>???>Cafer b. Muhammed>Muhammed senediyle olan her iki rivayeti de

munkatidir. Bu rivayetlerin senetlerinin kopuk olmasının yanı sıra ravilerin tamamının neredeyse ehl-i beyt'ten olması rivayetler hakkında daha dikkatli olmayı gerektirmektedir. Heysemî'nin de rivayetinde de zâhibu'l-hadis olarak tavsif edilmiş Abdullah b. Meymûn el-Kaddâh vardır. Senetlerinin sıkıntılı olmasından dolayı Melekü'l-mevt'in müsaade ile Peygamber (s.a.v.)'in ruhunu kabzetmesi rivayetinin asılsız olduğunu düşünüyoruz.

Yine bu günde kızı Fâtıma (r.a)'a vasiyeti ve eşlerine olan vasiyetleri de İbn Sa'd'ın *Tabakât*'ında yer almaktadır.

V-11 Rebiu'l-evvel (Pazar Günü)

Hastalığının ilerlemesi, iyileşme ümidinin olmadığı anlaşıldığında Peygamber (s.a.v.)'in amcası Abbas'ın yeğeni Ali ile bir konuşma yapmıştır. On ikinci günde yapıldığını düşündüğümüz bu konuşmanın içeriği kimin halife olacağıdır. Aşağıda vereceğimiz rivayetler Haşim Oğullarının önderlerinden Abbas ve Ali'nin görüşlerini yansıtmaya açısından önem arz etmektedir.

Bu konuda gelen Buharî'de ki rivayetler şunlardır:

Birinci rivayet: İshak>Beşr b. Şuayb>Şuayb>Zührî>Abdullah b. Ka'b>İbn Abbas'tan rivayet edilmiştir. İbn Abbas (r.a) anlatıyor: “Hz. Ali (r.a), Rasûlullah'ı rahmet-i Rahmân'a kavuşturan hastalığı sırasında yanından dışarı çıktı. (Dışarıda bekleyen) halk: Ey Ebu'l-Hasen. Rasûlullah ne durumda? diye sordular. O da: “Allah'a hamd olsun iyileşti” dedi. Hz. Abbas (r.a) elinden tuttu ve üç gün sonra Rasûlullah ölecek, sen bir başkasına memur olacaksın. Ben vallahi Rasûlullah'ın bu hastalığından (kurtulmayı) vefat edeceğini görüyorum. Zira ben: Abdu'l-Muttalib oğullarının ölüm sırasında aldığı, şekli biliyorum. Gel Rasûlullah'a gidip bu “iş” (hilâfet) kimde kalacak ona soralım. Bizde kalacaksa (şimdiden) bilmiş oluruz. Bizden başkasında olacaksa kendisiyle konuşuruz da bize tavsiyede bulunur” dedi. Ali (r.a): “Eğer biz onu sorsak bunun üzerine (hilâfeti) bize yasaklasa, halk ondan sonra onu asla bize vermez. Vallahi ben böyle bir şey sormam!” (Buharî, 1992: 5, 137; Ahmed, 1992: 1, 263, 325) dedi.

Bu rivayeti Ahmed *Müsned*'te (1992: I, 263)'de Abdullah>Ahmed b. Hanbel>Yakub>babasından>Salih>Zührî>Abdullah b. Ka'b b. Mâlik>İbn Abbas tarihiyle rivayet etmiştir.

İkinci rivayet: Abdurrezzâk>Zührî>Ka'b b. Mâlik>İbn Abbas tarihiyle şunu rivayet etmiş olduğu rivayette ise (Abdurrezzâk, 1403: 5, 435) Ali ve Abbas birlikte Peygamber (s.a.v.)'in yanından beraberce çıkmaktadırlar.

İbn Sa'd, *Tabakât*'da bu rivayeti İbn Abbas'tan iki ve Amr b. Şa'bî, Zeyd b. Eslem ve Fâtıma b. Hüseyin'den birer olmak üzere beş değişik senetle rivayet etmiştir. (İbn Sa'd, 1968: 2, 245).

Değerlendirme

Hiz. Peygamber(s.a.v.)'in vefatından önce bir müddet hasta yattığı tarihi bir vakıadır. İnsanların bu müddet zarfında gerek hastalığı hakkında gerekse kendisinden sonra birisini yerine bırakıp bırakmayacağını konuşmuş olmaları pek tabiidir. Hiz. Abbas'ın da böyle bir şey düşünmesi de doğaldır. Hiz. Abbas'ın “üç gün sonra Rasûlullah ölecek, sen bir başkasına memur olacaksın” cümlesindeki “üç gün” ifadesini “ölümünün yakın olması” şeklinde anlamaktayız. Dilimizde de “bir kaç güne kalmaz” veya “üç güne kadar bu iş olup biter” gibi ifadeler konuşulan şeyin çok kısa zamanda olacağına işaret etmektedir.

Bu rivayetlerin ortak özelliklerinden Abbas'ın yönetim işini Hiz. Ali'nin şahsında Haşim oğullarına verilmesini arzu etmektedir. Abbas'ın bu sözlerinden yönetim işinin başka birilerine gidebileceği endişesi taşımaktadır. Onun Hiz. Ali'den yönetim işini Peygamber (s.a.v.)'den talep etmesini istemesi de bunu desteklemektedir. Hiz. Ali'de her ne kadar Haşim oğullarından olması ve Peygamber (s.a.v.)'in damadı olmasına rağmen kendisine verilmeyeceğinden endişe duyması ve “Eğer

biz onu sorsak bunun üzerine (hilâfeti) bize yasaklasa, halk ondan sonra onu asla bize vermez. Vallahi ben böyle bir şey sormam!” demesi de kendilerine verilmeyeceği endişesini taşımaktadır.

Yine bu günde Üsâme'nin tekrar Peygamber (s.a.v.)'i ziyarete geldiğini, Peygamber (s.a.v.)'e ilaç verdiklerini, Peygamber (s.a.v.)'in sadakaların dağıtılmasını Hz. Âişe'ye tekrar söylediğini ve vedalaştığını görmekteyiz.

VIII- 12 Rebiu'l-evvel (Pazartesi Günü)

Bu günün sabahında Peygamber (s.a.v.)'in daha iyi olduğu görülmüştü. Sabah namazında ümmetine bakmış onların mescitteki hallerinden hoşnut kalmış ve sevinmiştir. Hz. Ebû Bekir de onun hastalığının hafıfladığını görerek diğer eşinin yanına gitmek için izin istemiş ve izin sonrası Medine'nin dışındaki hanımının yanına gitmiştir. Yine bu gün kendisini Abdurrahman b. Ebî Bekir ziyaret etmiş, Üsâme'de orduyu alıp ayrılacağı için vedalaşmaya gelmiştir.

Bu günün en önemli olayı Peygamber (s.a.v.)'in kimin kucağında vefat ettiği'dir. Bu durum bile Şia tarafından lehlerine delil olması için polemik konusu yapılmıştır.

Peygamber (s.a.v.)'in kimin kucağında vefat ettiğine dair iki görüş vardır. Bunlardan birincisi Hz. Âişe'nin kucağında vefat ettiği, diğeri ise Hz. Ali'nin kucağında vefat ettiği'dir.

a-Hz. Âişe'nin kucağında vefat etmiştir. Buna dair rivayet şu şekildedir:

Birinci rivayet: Abdullah b. Muhammed>Ezher>İbn Avn>İbrahim>Esved>Âişe tarihiyle el-Esved şöyle dedi: Âişe (r.a.)'nin meclisinde “Peygamber (s.a.v.), Ali'yi vasiyet etti mi?” diye sordum. Âişe: Bunu kim söyledi, başını göğsüme yasladı ve o halde bir leğen istedi ve ona meylettirdi ve bu şekilde vefat etti ve ben bunu hissetmedim de nasıl olur da Ali'yi vasiyet eder? (Buhari, 1992: 5, 137; Ahmed, 1992: 1, 263; İbn Sa'd, 1968: 2, 260). Ayrıca İbn Sa'd'ta Hz. Âişe'nin kucağında vefat ettiğine dair sekiz tane rivayet vardır.

b-Hz. Ali'nin kucağında vefat etmiştir:

Buna dair rivayetler temel hadis kaynaklarından ziyade *Tabakât* ve *Tarih* kitaplarında yer almaktadır. İbn Sa'd *Tabakât*'da Hz. Ali'nin kucağında vefat ettiğine dair beş tane rivayete yer verir. Bu rivayetlerden 1. rivayet hariç diğerleri rivayetlerin ehl-i beyt olmaları ayrıca rivayetlerden 1. mevzu, 2. ve 4. rivayet mürsel, 3. rivayet mudal, 5. rivayet ise müsned'tir. 5. rivayette İbn Abbas'a Âişe'nin “başını göğsüme yasladı ve o halde bir leğen istedi ve ona meylettirdi ve bu şekilde vefat etti” ifadesi söylenince İbn Abbas: Sen inanıyor musun? Peygamber (s.a.v.) Ali'nin göğsüne yaslanmış bir şekilde vefat etti, ...” demiştir.

Değerlendirme

Hz. Peygamber(s.a.v.)'in rahatsızlığı artınca, diğer eşlerinden izin isteyip Hz. Âişe'nin evinde kalmak isteyen Peygamber (s.a.v.)'in Ali'nin kucağında vefat etmesi, Onun Hz. Âişe'ye olan fazlaca düşkünlüğünden dolayı muhal olduğunu zannediyoruz. Şia'nın bu konuda ısrarcı olmasının sebebi ise Peygamber (s.a.v.)'in son anlarında Ali (r.a.)'nin halife bıraktığına dair düşüncedir.

SONUÇ

Araştırmamızda son beş günde gelişen olayların, İslam siyasetinde derin ayrılıkların olmasına sebebiyet veren olaylarla dolu olduğu günler olduğunu gördük.

Kırtas hadisesi ve diğer vasiyetler birlikte değerlendirildiğinde insanların, Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı döneminde yerine kimin geçeceği konusunu konuşmaları, bir takım fikir üretmeleri doğaldır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ne sözlü ne de yazılı olarak siyasi anlamda hiçbir vasiyet bırakmamıştır. Ancak bazı hususlarda ümmetinin dikkatini çekmiştir. Ancak gerek Sünniler gerekse

Şiîler son beş günde gelişen olayları tezlerini kuvvetlendirmek için delil olarak kullanmaktadırlar. Bu ise kendi yorumlarının bir tezahüründen başka bir şey olmadığıdır.

Zira Kırtas olayından sonra bir müddet daha yaşayan Allah Resulü tebliğ edeceği şey/şeyler tebliğ kapsamında olsaydı ne Ömer'i dinler ne de daha başkasını. Olaydan sonra üç gün daha yaşadığı bilindiğine göre mutlaka tebliğ edilmesi gereken şeyi tebliğ ederdi. Ayrıca Şia'nın imamı Ali'nin bizzat fırsat olmadığı için yazamayıp ezberinden rivayet ettiği haberde kendisine yönetim işinin vasiyet edildiğine dair bir şey yoktur. Keza Ahmed b. Hanbel'in İbn Abbas'tan "*Peygamber (s.a.v.) hiç kimseyi vasiyet etmeden vefat etmiştir*" şeklindeki rivayete de Şia'nın aleyhine başka bir delildir.

İbn Abbas, yıllar sonra bile Peygamber (s.a.v)'in vefat ettiği günlerde oldukça önem arzeden bir konu hakkında Peygamber (s.a.v)'in hiç kimseyi vasiyet etmediği şeklindeki bu ifade, yukarıda Kırtas hadisi altında verdiğimiz ve ravinin üçüncüsünü unuttuğum dediği rivayette eksik kalan kısmın Ali'yi vasiyet edecekti veya buna benzer bir düşünceyi, reddetmektedir. Çünkü Kırtas hadisini rivayet eden kişi bizzat kendisidir.

Bu çalışmada yukarıda görüldüğü gibi hadislerle son beş günün ana temasının yazılabildiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abdurrezzâk b. Hemmâm, *Musannaf* (thk. Habibu'r-Rahman el-Azamî), el-Mektebu'l-İslamî, Beyrut, 1403, II. bsk.
- Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Çağrı yay., İstanbul, 1992.
- Aynî, Muhammed b. Mahmud b. Musa, *Umdetu'l-Kârî Şerhu Sahihi'l-Buharî*, Dâru İhyai't-Turasi'l-Arabî, Beyrut, ts.
- Buharî, Muhammed b. İsmail, *Sahih*, Çağrı yay. İstanbul, 1981, I. bsk.
- Darimî, Abdullah b. Abdirrahaman, *Sünen*, Çağrı yay. İstanbul, 1992, I. bsk.
- Hatiboğlu, Said, *Siyasi içtimai hadislerle hadis münasebetleri*, Otto Yayınları, Ankara, 2015.
- İbn Abdi'l-Berr, Ebû Ömer Yusuf b. Abdillâh, *el-İstiyab fî marifeti'l-Ashab* (thk. Ali Muhammed el-Bicavî), Beyrut, 1992, I. bsk.
- İbn Hacer, Ahmed b. Ali, *Fethu'l-Bârî fî şerhi sahihi'l-Buharî*, Dâru'l-Marife, Beyrut, 1379.
- İbn Hibbân, Alaaddin Ali b. Belbanî el-Fârisî, *el-İhsân Sahih İbn Hibbân*, Müessesetu'r-Risale, Beyrut, 1991.
- İbn Sa'd, Abdullah b. Muhammed, el-Basrî, *et-Tabakâtu'l-Kübra*, Beyrut, 1968.
- Karabacak, Mustafa, *Hanımlardan Hz. Peygamber'e Sorular*, Tebeşir yay., Konya, 2016.
- Kuleynî, Ebû Cafer Muhammed b. Yakub b. İshâk, *el-Usûl mine'l-kâfi* (thk. Muhammed el-Ahvendî), Tahran, 1388, III. bsk.
- Müslim b. el-Haccâc, el-Kuşeyrî, *Sahih* (thk. Muhammed Fuad Abdulbâkî), Dâru İhyâi't-turasi'l-arabî, Beyrut, ts.
- Tabersî, Ebâ Ali Fadl b. Hasan, *İlâmu'l-verâ bi a'lâmi'l-hüda*, (Nşr: Ali Ekber el-Gaffarî), Beyrut, 1979.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa, *Sünen* (thk: Ahmed Muhammed Şakir), Çağrı yay. İstanbul, 1982.